

Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019

2019 dccc 3

RHAN 5

YMCHWILIO I GWYNIION SY’N YMWNEUD Â PHERSONAU
ERAILL: GOFAL CYMDEITHASOL A GOFAL LLINIAROL

Ymchwilio i gwynion

43 Pŵer i ymchwilio i gwynion

- (1) Caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i gŵyn ynghylch mater y mae’r Rhan hon yn gymwys iddo os yw’r gŵyn—
  - (a) wedi’i gwneud yn briodol i’r Ombwdsmon, neu
  - (b) wedi’i hatgyfeirio’n briodol at yr Ombwdsmon, ac yn achos cwyn sy’n ymwneud â darparwr gofal lliniarol annibynnol, os bodlonir yr amod yn is-adran (2).
- (2) Yr amod yw bod y darparwr gofal lliniarol annibynnol wedi cael cyllid cyhoeddus, o fewn y tair blynedd cyn dyddiad y camau gweithredu y mae’r ymchwiliad yn ymwneud â hwy, mewn perthynas â gwasanaeth gofal lliniarol y mae’n ei ddarparu yng Nghymru.
- (3) Yn is-adran (2) ystyr “cyllid cyhoeddus” yw cyllid gan—
  - (a) Gweinidogion Cymru,
  - (b) Bwrdd Iechyd Lleol a sefydlwyd o dan adran 11 o [Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol \(Cymru\) 2006 \(p.42\)](#),
  - (c) Ymddiriedolaeth GIG, neu
  - (d) cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru.
- (4) Mae cwyn wedi’i “gwneud yn briodol” i’r Ombwdsmon os (ond dim ond os)—

- (a) caiff y gŵyn ei gwneud gan berson sydd â hawl o dan adran 47 i wneud cwyn i’r Ombwdsmon,
  - (b) cyn i’r gŵyn gael ei gwneud—
    - (i) yw’r mater y mae’n ymwneud ag ef wedi ei ddwyn, gan neu ar ran y person yr effeithir arno, i sylw’r darparwr y mae’r gŵyn yn ymwneud ag ef, a
    - (ii) yw’r darparwr wedi cael cyfle rhesymol i ymchwilio i’r mater ac ymateb iddo, ac
  - (c) caiff gofynion adran 48(1) eu bodloni mewn perthynas â’r gŵyn.
- (5) Mae cwyn wedi’i “hatgyfeirio’n briodol” at yr Ombwdsmon os (ond dim ond os)—
- (a) caiff y gŵyn ei gwneud gan berson sydd â hawl o dan adran 47 i wneud cwyn i’r Ombwdsmon, a
  - (b) caiff gofynion adran 49(1) eu bodloni mewn perthynas â hi.
- (6) Mater i’r Ombwdsmon yw penderfynu a yw gofynion is-adran (1) wedi eu bodloni mewn perthynas â chŵyn.
- (7) Pan fo’r Ombwdsmon yn penderfynu na chafodd gofynion is-adran (1) eu bodloni mewn perthynas â chŵyn am na fodlonwyd gofynion is-adran (4)(b), adran 48(1) neu adran 49(1)(b), (c) neu (d) mewn perthynas â’r gŵyn honno, caiff yr Ombwdsmon, er hynny, ymchwilio i’r gŵyn—
- (a) os yw’n ymwneud â mater y mae’r Rhan hon yn gymwys iddo, a
  - (b) os yw’r Ombwdsmon o’r farn ei bod yn rhesymol gwneud hynny.
- (8) Mater i’r Ombwdsmon yw penderfynu pa un ai i gychwyn ymchwiliad, i barhau ag ymchwiliad ai i roi’r gorau i ymchwiliad (ond gweler adran 48(5)(a) am gyfyngiad ar y pŵer i gychwyn ymchwiliad o dan is-adran (1)(a)).
- (9) Caiff yr Ombwdsmon gymryd unrhyw gamau gweithredu a all, ym marn yr Ombwdsmon, helpu i wneud penderfyniad o dan is-adran (8).
- (10) Caiff yr Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad i gŵyn neu barhau ag ymchwiliad i gŵyn hyd yn oed os yw’r gŵyn wedi’i thynnu’n ôl (ond gweler adran 48(5)(a) am gyfyngiad ar y pŵer i gychwyn ymchwiliad o dan is-adran (1)(a)).

44 Pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun

- (1) Caiff yr Ombwdsmon ymchwilio i fater y mae’r Rhan hon yn gymwys iddo pa un a oes cwyn wedi’i gwneud yn briodol neu wedi’i hatgyfeirio’n briodol at yr Ombwdsmon ai peidio.
- (2) Ond os yw’r mater yn ymwneud â darparwr gofal lliniarol annibynnol, dim ond os bodlonir yr amod yn adran 43(2) y caniateir defnyddio’r pŵer yn is-adran (1).
- (3) Cyn i’r Ombwdsmon gychwyn ymchwiliad o dan yr adran hon, rhaid i’r Ombwdsmon—
  - (a) rhoi sylw i fudd y cyhoedd wrth gychwyn ymchwiliad,
  - (b) bod ag amheuaeth resymol o gamweinyddiaeth systemig,
  - (c) ymgynghori â’r cyfryw bersonau sy’n briodol ym marn yr Ombwdsmon (ond gweler adran 66 am ddyletswyddau pellach ynghylch ymgynghori), a
  - (d) rhoi sylw i’r meini prawf ar gyfer cychwyn ymchwiliadau ar ei liwt ei hun a gyhoeddir o dan adran 45.

- (4) Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau eraill yr adran hon—
- (a) mater i’r Ombwdsmon yw penderfynu pa un ai i gychwyn ymchwiliad, i barhau ag ymchwiliad ai i roi’r gorau i’r ymchwiliad o dan yr adran hon;
  - (b) caiff yr Ombwdsmon gymryd unrhyw gamau gweithredu a all, ym marn yr Ombwdsmon, helpu i wneud penderfyniad o dan is-adran (4)(a).

45 Meini prawf ar gyfer ymchwilio ar ei liwt ei hun

- (1) Rhaid i’r Ombwdsmon gyhoeddi meini prawf i’w defnyddio wrth benderfynu pa un ai i gychwyn ymchwiliad o dan adran 44.
- (2) Rhaid i’r Ombwdsmon osod drafft o’r meini prawf cyntaf gerbron y Cynulliad.
- (3) Os yw’r Cynulliad yn penderfynu peidio â chymeradwyo’r meini prawf drafft cyn diwedd y cyfnod o 40 diwrnod, ni chaiff yr Ombwdsmon gyhoeddi’r meini prawf ar eu ffurf ddrafft.
- (4) Os na wneir y cyfryw benderfyniad cyn diwedd y cyfnod hwnnw, rhaid i’r Ombwdsmon gyhoeddi’r meini prawf ar eu ffurf ddrafft.
- (5) O ran y cyfnod o 40 diwrnod—
- (a) mae’n dechrau ar y diwrnod pryd y gosodir y drafft gerbron y Cynulliad, a
  - (b) nid yw’n cynnwys unrhyw amser pan fo’r Cynulliad wedi ei ddiddymu neu pan fydd toriad o fwy na phedwar diwrnod.
- (6) Nid yw is-adran (3) yn atal meini prawf drafft newydd rhag cael eu gosod gerbron y Cynulliad.
- (7) Cyn gosod y meini prawf drafft gerbron y Cynulliad, rhaid i’r Ombwdsmon ymgynghori â’r canlynol—
- (a) Gweinidogion Cymru,
  - (b) yr awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3, ac
  - (c) y cyfryw bersonau eraill sy’n briodol ym marn yr Ombwdsmon.
- (8) Rhaid i’r Ombwdsmon, wrth baratoi’r meini prawf drafft i’w gosod gerbron y Cynulliad, roi sylw i unrhyw sylwadau a wnaed yn ystod yr ymgynghoriad a grybwyllir yn is-adran (7).
- (9) Daw’r meini prawf i rym pan gânt eu cyhoeddi gan yr Ombwdsmon.
- (10) O dro i dro, caiff yr Ombwdsmon adolygu ac ailgyhoeddi’r meini prawf.
- (11) Os, ym marn yr Ombwdsmon, yw adolygiadau a wneir o dan is-adran (10) yn effeithio ar unrhyw newid perthnasol i’r meini prawf, rhaid i’r Ombwdsmon osod drafft o’r adolygiadau hynny gerbron y Cynulliad.
- (12) Mae is-adrannau (3) i (9) yn gymwys i adolygiadau drafft a osodir gerbron y Cynulliad o dan is-adran (11) fel y maent yn gymwys i’r meini prawf cyntaf.
- (13) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio’r meini prawf a gyhoeddir gan yr Ombwdsmon o dan yr adran hon drwy ychwanegu meini prawf, dileu meini prawf neu newid y meini prawf.

- (14) Pan fo Gweinidogion Cymru yn gwneud rheoliadau o dan is-adran (13), rhaid i'r Ombwdsmon gyhoeddi'r meini prawf, fel y'u diwygiwyd gan y rheoliadau, ar y diwrnod y daw'r rheoliadau i rym.
- (15) Cyn gwneud rheoliadau o dan is-adran (13), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol—
- (a) yr Ombwdsmon,
  - (b) yr awdurdodau rhestredig yn Atodlen 3, ac
  - (c) y cyfryw bersonau eraill sy'n briodol ym marn Gweinidogion Cymru.
- (16) Ni chaniateir gwneud rheoliadau o dan is-adran (13) oni bai bod drafft o'r offeryn statudol sy'n cynnwys y rheoliadau wedi ei osod gerbron y Cynulliad, ac wedi ei gymeradwyo drwy benderfyniad ganddo.

46 Dulliau amgen o ddatrys materion

- (1) Caiff yr Ombwdsmon gymryd unrhyw gamau gweithredu sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn briodol er mwyn datrys mater y mae gan yr Ombwdsmon y pŵer i ymchwilio iddo o dan y Rhan hon.
- (2) Caiff yr Ombwdsmon gymryd camau gweithredu o dan yr adran hon yn ychwanegol at gynnal ymchwiliad neu yn lle hynny.
- (3) Rhaid cymryd unrhyw gamau gweithredu o dan yr adran hon yn breifat.

47 Pwy sy'n cael cwyno

- (1) Y personau sydd â hawl i gwyno i'r Ombwdsmon yw—
  - (a) aelod o'r cyhoedd (y cyfeirir ato yn y Rhan hon fel “y person a dramgwyddwyd”) sy'n honni neu sydd wedi honni ei fod wedi dioddef anghyfiawnder neu galedi o ganlyniad i fater y mae'r Rhan hon yn gymwys iddo,
  - (b) person a awdurdodwyd yn ysgrifenedig gan y person a dramgwyddwyd i weithredu ar ran y person hwnnw, neu
  - (c) os nad yw'r person a dramgwyddwyd yn gallu awdurdodi'r cyfryw berson (er enghraifft, oherwydd bod y person a dramgwyddwyd wedi marw), person sydd, ym marn yr Ombwdsmon, yn briodol i weithredu ar ran y person a dramgwyddwyd.
- (2) Nid yw “aelod o'r cyhoedd” yn cynnwys person sy'n gweithredu yn rhinwedd ei swyddogaeth fel—
  - (a) darparwr cartref gofal,
  - (b) darparwr gofal cartref,
  - (c) darparwr gofal lliniarol annibynnol, neu
  - (d) awdurdod rhestredig.
- (3) Mater i'r Ombwdsmon yw penderfynu ar unrhyw gwestiwn ynghylch a oes gan berson hawl i wneud cwyn o dan yr adran hon.

48 Gofynion: cwynion a wneir i'r Ombwdsmon

- (1) Y gofynion a grybwyllir yn adran 43(4)(c) yw bod yn rhaid i'r gŵyn—

Statws This is the original version (as it was originally enacted).

- (a) bod ar ffurf a bennir gan yr Ombwdsmon mewn canllawiau;
  - (b) cynnwys y cyfryw wybodaeth a bennir gan yr Ombwdsmon mewn canllawiau;
  - (c) cael ei gwneud cyn diwedd y cyfnod o flwyddyn sy’n dechrau â’r diwrnod y cafodd y person a dramgwyddwyd ei hybysu gyntaf am y mater a honnir yn y gŵyn.
- (2) Rhaid i’r Ombwdsmon gyhoeddi’r canllawiau y cyfeirir atynt yn is-adran (1).
- (3) Mater i’r Ombwdsmon yw penderfynu a yw gofynion is-adran (1) wedi eu bodloni o ran cwyn.
- (4) Os caiff cwyn sy’n bodloni gofynion is-adran (1) ei gwneud heblaw yn ysgrifenedig, rhaid i’r Ombwdsmon—
- (a) esbonio i’r person a wnaeth y gŵyn fod cwyn wedi’i gwneud yn briodol yn unol â’r Ddeddf hon, a goblygiadau gwneud cwyn o’r fath, a
  - (b) gofyn i’r person a yw’n awyddus i’r gŵyn barhau i gael ei thrin yn gŵyn a wnaed yn briodol.
- (5) Os nad yw’r person yn awyddus i’r gŵyn barhau i gael ei thrin yn gŵyn a wnaed yn briodol—
- (a) ni chaiff yr Ombwdsmon ddefnyddio’r pŵer yn adran 43(1)(a) i gychwyn ymchwiliad i’r mater a honnir yn y gŵyn;
  - (b) caiff yr Ombwdsmon ddefnyddio’r pŵer yn adran 44 i ymchwilio i’r mater a honnir yn y gŵyn.
- (6) Os yw’r person yn awyddus i’r gŵyn barhau i gael ei thrin yn gŵyn a wnaed yn briodol, rhaid i’r Ombwdsmon ofyn i’r person a yw am i’r gŵyn gael ei chadarnhau yn ysgrifenedig.
- (7) Os yw’r person yn awyddus i’r gŵyn gael ei chadarnhau yn ysgrifenedig, rhaid i’r Ombwdsmon wneud y cyfryw drefniadau angenrheidiol i gadarnhau’r gŵyn yn ysgrifenedig.

49 Gofynion: cwynion a atgyfeirir at yr Ombwdsmon

- (1) Y gofynion a grybwyllir yn adran 43(5)(b) yw bod yn rhaid i’r gŵyn—
- (a) bod wedi cael ei gwneud i’r darparwr y mae’n ymwneud ag ef gan berson a fyddai wedi bod â hawl o dan adran 47 i wneud y gŵyn i’r Ombwdsmon;
  - (b) bod wedi cael ei gwneud i’r darparwr y mae’n ymwneud ag ef cyn diwedd y cyfnod o flwyddyn sy’n dechrau â’r diwrnod y cafodd y person a dramgwyddwyd ei hysbysu gyntaf am y mater;
  - (c) cael ei hatgyfeirio at yr Ombwdsmon ar ffurf a bennwyd gan yr Ombwdsmon mewn canllawiau a chynnwys y cyfryw wybodaeth a bennwyd gan yr Ombwdsmon mewn canllawiau;
  - (d) cael ei hatgyfeirio at yr Ombwdsmon cyn diwedd y cyfnod o flwyddyn sy’n dechrau â’r diwrnod y cafodd y gŵyn ei gwneud i’r darparwr.
- (2) Rhaid i’r Ombwdsmon gyhoeddi’r canllawiau y cyfeirir atynt yn is-adran (1)(c).
- (3) Mater i’r Ombwdsmon yw penderfynu ar unrhyw gwestiwn ynghylch a yw gofynion is-adran (1) wedi eu bodloni o ran cwyn.

50 Cofnodion o gwynion

Rhaid i’r Ombwdsmon gynnal cofrestr o bob cwyn a wnaed i’r Ombwdsmon neu a atgyfeiriwyd at yr Ombwdsmon mewn perthynas â mater y mae gan yr Ombwdsmon hawl i ymchwilio iddo o dan y Rhan hon.